

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Utrum lex vetus, bona, utilis, ac perfecta fuerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

quia nimirum lex non obligat, nisi juxta voluntatem legislatoris, à quo fertur; neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: At qui cessante totâ & integrâ ratione propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante totâ illâ ratione, lex non amplius obligat. Major patet, Minor probatur, quia legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependenter ab illa ratione, & propter illam; sive actus alioquin habeat intrinsecam bonitatem, sive non: At cessante ratione motivâ, vel causâ finali propter quam aliquid volumus, desinit illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis sublatò ejus objectò formali. Ergo cessante totâ & integrâ ratione propter quam legislator legem tulit, & voluit eam obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

27. Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada ad Deum placandum propter aliquam necessitatem publicam, cessante publicâ necessitate cessat obligatio jejunij, quamvis citra illam necessitatem jejunium sit actus virtutis habens bonitatem & honestatem intrinsecam temperantiæ: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsece bonum, si tamen cessat causâ adequatâ legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

28. Dixi cessante causâ adequatâ, quia si lex lata fuit ob plures causas, cessante unâ, modò non cessat alia propter quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religionis, eumque à cæteris sectis distinguendum, & reddendum idoneum & capace ad reliqua Sacramenta suscipienda; tamen prima causa cessaret, & peccatum originale per sanctificationem in utero matris esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi propter alias causas, propter quas lata est, obligaret.

DISPUTATIO XI.

De lege Divina veteri.

Ad questionem 98. D. Thomæ usque ad 106.

Hactenus de lege humana fuisse differimus, nunc agendum nobis est de lege Divina positiva, cujus necessitatem demonstrat S. Thomas supra quæst. 91. art. 4. ubi quatuor assignat rationes, cur lex Divina ultra naturalem & humanam necessaria fuerit.

Primò, inquit, quia per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad ultimum finem. Et siquidem homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directivum ex parte rationis supra legem naturalem, & supra legem humanitatis positam, quæ ab ea derivatur. Sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humanæ; ideo necessarium fuit, ut supra legem naturalem & humanam dirigeretur etiam ad suum finem lege divinitus datâ. Secundò, quia propter incertitudinem humani judicij, præcipue de rebus contingentibus & particularibus, contingit de actibus

humanis diversorum esse diversa judicia, ex quibus etiam diversæ & contrariæ leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit, quid ei sit agendum, & quid vitandum, necessarium fuit, ut in actibus proprijs dirigeretur per legem divinitus datam, de qua constat quod non potest errare. Tertio, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent, & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, ut in utrisque actibus homo rectus existat; & ideo lex humana non potuit cohibere & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superveniret lex Divina. Quarto quia lex humana non potest omnia, quæ male fiunt, punire, vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam: ut ergo nullum malum improbitum & impunitum remaneat, necessarium fuit supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur.

Licet verò lex divina variè dividi possit, communis tamen ejus divisio est in veterem, quæ à tempore Moysis usque ad Christi passionem & mortem inter Israelitas viguit; & novam, quæ à Christo data & instituta usque ad consummationem sæculi perseverabit. De utraque sigillatim & breviter differendum, & primò de lege veteri, quæ legis novæ & Evangelicæ typus & figura fuit, Unde hæc

ARTICULUS I.

Virum lex vetus, bona, utilis, ac perfecta fuerit?

S. I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Augustinus cap. 1. & 46. libri de hæresibus refert Manichæos & Marcionistas, cum duo summa principia invenissent, unum bonorum, alterum vero malorum, credidisse legem veterem malam esse, & à malo principio conditam; novam verò à bono profectam, subindeque optimam ac perfectam. Ut hic error resellatur, & veritas Catholica stabiliatur:

Dico primò, legem veterem fuisse bonam, & sanctam.

Probat, quia Deus fuit legis illius Author, ut ostendimus articulo sequenti: Ergo non potuit esse nisi bona & sancta, sicut ipse bonus & sanctus est. Unde Apostolus ad Romanos, 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Ubi mandatum legis Mosaicæ dicitur sanctum propter præcepta ceremonialia; justum propter judicialia; bonum propter moralia, ut notat D. Thomas hic quæst. 99. art. 4. Conclusio magis patebit solutione objectionum, & explicatione locorum Scripturæ, quibus legem illam malam fuisse insinuat videntur.

Obicitur ergo primò: Ezechielis 20. dicitur: *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivent:* Sed lex non dicitur bona, nisi propter

pter bonitatem præceptorum quæ continet : A
Ergo lex vetus non fuit bona.

3. Respondet S. Thomas hic art. 1. ad 1. quod Dominus loquitur ibi de præceptis ceremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferrebant, per quam homines à peccato mundarentur, cum tamen per huiusmodi se peccatores ostenderent, unde signanter dicitur *Et iudicia in quibus non vivunt, id est per quæ vitam gratiæ obtinere non possunt.*

4. Secundo responderi potest, per illa præcepta non bona Ezechiel. 20. non intelligi legem Moisaicam, sed præcepta hominum non bona, & iudicia iniqua, & superstitiones ab illis introductas : quæ omnia Deus dicitur dedisse, id est dari permisisse, in pœnam transgressionum legis suæ. Hunc enim esse verum istius loci sensum, patet ex præcedenti versu 10. & 11. ubi Deus sic loquitur : *Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi eos in desertum. Et dedi eis præcepta mea, & iudicia mea ostendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper & sabbatha mea dedi eis, &c. Ubi per sabbatha intelligit præcepta ceremonialia, & per iudicia, præcepta judicialia. Tum addit versu 3. Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & iudicia mea proceperunt, quæ faciens homo vivet in eis ; & sabbatha mea violaverunt vehementer, &c. Ac denique subiungit versu 25. & 26. se in pœnam harum transgressionum dedisse eis, id est, permisisse dari, præcepta non bona, &c. alia scilicet à præcedentibus, neque à Deo, sed ab hominibus imposita, Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivunt, &c.*

5. Objicitur secundò : Ad bonitatem legis pertinet, ut communi saluti proficiat : Sed lex vetus non fuit salutifera, sed magis mortifera, & nociva ; dicit enim Apostolus ad Romanos 7. *Sine lege peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando ; sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum.* Et 2. ad Corinth. 3. *Littera occidit, Spiritus autem vivificat, ubi nomine litteræ legem intelligit. Item ad Roman. 7. dicitur : Lex subintravit, ut abundaret delictum : Ergo lex vetus non fuit bona.*

6. Respondeo cum S. Thoma hic art. 1. ad 2. quod lex dicitur occidisse, non quidem effective, sed occasionaliter ex sua imperfectione, in quantum scilicet gratiam non conferbat, per quam homines implere possent quod mandabat, vel vitare quod vetabat, & sic occasio ista non erat data, sed sumpta ab hominibus ; unde & Apostolus, ibidem dicit : *Occasione accepta peccatum per mandatum seduxit me, & per illud occidit.* Ex hac etiam ratione dicitur, quod lex subintravit, ut abundaret delictum, ut ly ut teneatur consequitur, non casualiter, in quantum scilicet homines accipientes occasionem à lege, abundantius peccaverunt ; tum quia gravius fuit peccatum post legis prohibitionem ; tum etiam quia concupiscentia crevit, magis enim concupiscentiam quod nobis prohibetur.

7. Similia docent sancti Patres : Augustinus enim de spiritu & littera cap. 4. quærens cur lex vetus dicatur à Paulo occidere ? Respondet, legem dici occidere, quod Spiritus vitam, id est gratiam, vi suâ largiri nequiret, & concupiscentiam prohibendo auget. *Doctrina* (inquit) *quæ mandatum accipimus, littera est occidens, nisi ad sit vivificans spiritus, ubi sanctus non adjuvat. Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, id est charitatem. Lex illa, quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum sicut aqua*

Tom. III.

impetus vehementior sit obice opposito ; nescio enim, quomodo hoc ipsum quod concupiscitur, sit jucundius, cum vetatur. Et Chrysostomus homil. 12. in epist. ad Romanos : *Cum quidpiam concupiscimus, deinde prohibemur, concupiscentiæ flamma magis attollitur.* Subdit ibidem, hanc concupiscentiæ irritationem, non esse vitandam vitio legi, sed homini, *Lex* (inquit) *prohibuit, ut te ab eo abducas, peccatum vero, id est sequestris tua, & mens mala, bono in contrarium usæ est ; verum non id medici crimen, sed egroti, qui quod accepit medicamentum, eo non egrotare usus est ; non enim ob id legem Deus dedit, ut concupiscentiam accenderet, sed ut resisteret, &c.*

8. Objicitur tertio : Ad Hebræos 8. dicitur veteris testamenti culpa non vacasse : *Si prius (testamentum) culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur : Ergo ex Apostolo lex vetus mala fuit & culpabilis.*

9. Respondeo primò, culpam eo loco non sumi pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate, ideoque quando Apostolus dixit, prius testamentum culpa non vacasse, tantum voluit ipsum testamentum imperfectum fuisse, & habuisse aliquem defectum, eo quod gratiam non conferret, ad perfectum non adduceret, & ad æternam salutem immediate suos observatores non eveheret.

10. Respondeo secundò, si nomen culpæ pro reatu peccati sumatur, sensus Apostoli est, si vetus testamentum culpa vacasset, id est inculpabiles fecisset observatores suos, nunquam secundo locus relinqueretur, ut exponunt Ambrosius, & D. Thomas ibidem, & Chrysostomus homil. 14. in Epist. ad Hebræos. Itaque non dicit Apostolus, legem veterem non vacasse culpam in seipsa, sed non vacasse culpam in suis subditis qui eam sepe transgrediebantur, quibusve gratiam vi suâ non dabat ad non transgrediendum, neque culpam transgressionis abolebat vi suâ, & ex propriis. Propter quod etiam cap. 7. ejusdem epistolæ ad Hebræos, ait Paulus ; veteris illud mandatum, propter infirmitatem ejus & inutilitatem, id est inefficaciam, reprobatum fuisse.

11. Objicitur quarto : Lex ut sit iusta & bona, debet esse possibilis ad observandum, & secundum naturam, & secundum humanam consuetudinem, ut supra ex Isidoro vidimus : Sed hoc non habuit lex vetus, ut constat ex illo Petri Act. 15. *Quid tentatis imponere iugum super cervicem discipulorum, quod neque nos, neque Patres nostri portare potuimus ? Ergo lex vetus non fuit iusta & bona.*

12. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, lex enim Moisaica fuit quidem difficilis, non tamen impossibilis ; Dei enim gratia Judæis non defuit, quæ illam adimplere possent, tamen gratiam non daret lex ex propriis, sed ex meritis Christi venturi conferret. Erat autem difficilis, si conferatur cum lege Evangelicâ, quæ est facilior ; quia nimirum lex Moisaica data fuit Judæis, qui erant in statu servorum ; lex Evangelica data est Christianis, qui sunt in statu filiorum : servorum autem, conditio difficilior est quam filiorum.

13. Objicitur quinto : Lex illa mala est, quæ præcipit aut permittit aliqua mala, & à recta ratione aliena : Sed talis erat lex vetus, præcipiebat enim vel saltem permittebat. *Levit. 19. odium inimicorum ; unde Christus Marth. 5. dicebat Discipulis suis : Audistis quia dictum est : Diliges proximum tuum, & odia habebis inimicum tuum :*

CCCC tuum :

suum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Item Deuteron. 21. permittitur uxorum pluralitas, his verbis: Si habuerit homo plures uxores, &c. & cap. 23. permittitur usura circa alienigenas, & libellus repudii cap. 24. Quæ omnia repugnant lege naturali & rectæ rationi, ideòque fuerunt per Christum sublata.

14. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, falsò supponi odium inimicorum, præcipi Levitici 19. Ibi enim sic dicitur: Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Ad id verò quod dicitur Matth. 5. varii varia respondens. Quidam enim affirmant, licitum fuisse apud Judæos odio prosequi inimicos legales, ut Hethæos, Amorrhæos, Philistinos, & reliquos, cum quibus nunquam ex lege pacisci poterant, non tamen privatos & particulares. Alii docent, hæc verba fuisse permissiva: quatenus Judæis aliqua, quæ cum lege naturæ pugnant, ad durtiam cordis perittebantur. Alii probabilius dicunt, hæc verba Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.* tantum arguere interpretationem quorundam Rabinorum deductam ex iis Scripturæ locis, in quibus habetur: *Diligis amicum tuum*, ex quo per falsam illationem à contrariis inferebant: *Ergo odio habendus est inimicus*. In hac autem illatione falliebantur, tum quia vox Hebraica, *לרעה* *Lereacha*, quæ habetur Levit. 19. vers. 18. significat sodalem, familiarem, socium; unde notat Mercerus in Thesaurio Pagnini, quod in novo Testamento vertitur *proximus*, qui alteri scilicet animo conjunctus est. Igitur non præcisè amicum significat, sed quemcumque proximum; quilibet autem homo, sive amicus, sive inimicus, propter naturæ communitatem; est noster proximus. Tum etiam, quia cum odium inimici sit intrinsecè malum, prægnatque cum illo legis naturæ principio: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris*, & lex naturalis per legem à Moyse scriptam non esset abrogata, eorum Rabinorum illatio & interpretatio non poterat non esse falsâ, & à vero Scripturæ sensu penitus aliena.

Ad secundam probationem dicendâ, Deum in veteri lege dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudii possent uxores dimittere, & alia. Lucere. De quo fuscè in Tractatu de matrimonio disp. 1. & 5.

Ad tertiam respondent aliqui, Deum tanquam supremum Dominum omnium bonorum dedisse Israelitis jus accipiendi aliquid supra sortem ab alienigenis, subindeque Judæos fœnerando nullam commisisse injulitiam. Sed melius respondetur cum D. Thoma 2. 2. quæst. 78. art. 1. ad 2. usuram erga alienigenas non fuisse approbatam, aut permissam in veteri lege, sed tantum impune toleratam pro foro externo & non interno; quemadmodum in Republica minora mala, ad vitanda majora, interdum impune à Principibus & Magistratibus tolerantur.

15. Objicitur sextò: Lex vetus bonorum temporalium abundantiam Judæis promittebat, ut constat ex illo Deuteron. 28. *Si mandata mea observaveris, benedictus eris in agro, in civitate egrediens & ingrediens*: Sed rerum temporalium abundantia, periculosa & nociva est ut plurimum; qui enim primi sunt in divitiis, sæpe in vitiis, ut inquit Salvianus de providentia. Cui consonat illud Poëtæ:

Egrediuntur opes intricamenta malorum.

A Unde ab ea abhorruit Salomon, cum petit à Domino, *Divitias neque paupertatem dederis mihi*: Ergo lex vetus mala & nociva observatoribus suis promittebat & conferebat, subindeque bona non erat.

Respondeo concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, solùm nociva est, quando in divitiis tanquam in ultimo fine conquiescimus; sed si iis cum moderatione utamur, & cor ab illis abstrahamus, earum abundantia ad salutem utilis esse potest. Unde Augustinus de divitiis loquens, sic ait: *Si fuerint supra nos, demergent nos; si fuerint infra nos, extolent nos.*

§. II.

B Statuitur secunda conclusio, & legis veteris utilitas declaratur.

Dico secundò, legem veterem non solùm fuisse bonam, sed etiam utilem.

Probatur conclusio exponendo varias legis hujus utilitates. Prima est, quod per eam cognoscebant homines se esse peccatores, juxta illud Apostoli ad Romanos 3. *Per legem cognitio peccati*, & cap. 7. *Peccatum non cognovi nisi per legem*: Hæc autem cognitio non potuit non esse illis valde utilis & proficua; sicut enim via ad recuperandam sanitatem, est cognitio suæ infirmitatis; ita via ad gratiam justificantem, est cognitio sui peccati.

Hinc oritur secunda utilitas legis, cum enim viderent Judæi se esse peccatores, & indigere Christo Redemptore, ceperunt eum summo desiderio expectare, ut patet ex illo Psalmi 145. *Domine, inclina cælos tuos & descende*. Isaïæ 64. *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes*. Et iterum: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant justum*. Et Cantic. 1. *Osculetur me osculo oris sui*. In quæ verba, in persona Israelitarum, præclare ait Doctor mellifluus: *Non loquatur mihi Moyses, siquidem imperitoria lingua factus est mihi: Terrensus nescit loqui, quia puer est; Isaïæ labia immunda sunt; omnes Prophetae elingues sunt: ipse ipse, quem loquuntur, osculatur me osculo oris sui*. Hanc utilitatem brevissimè complexus est D. Augustinus lib. de spiritu & littera, cap. 19. cum ait: *Lex data est, ut gratia quaeretur; gratia data est, ut lex impleretur.*

Tertia utilitas est, quod Judæi per legem Mosaicam, non tantum cognoscebant se esse peccatores, & indigere gratiâ Christi, ut jam dictum est, sed etiam paratim disponebantur & erudiebantur ad altiore Christi doctrinam suscipiendam, unde ad Galatas 3. *Lex Pedagoga noster fuit in Christo*. Præsertim verò, quia talis lex proponebat illis umbras, figuras, involucra, sub quibus Christus promittebatur. Proponebat, inquam, cruentum animalium sacrificia, ut inde allurgerent ad investigandum cruentum sacrificium in cruce. Proponebat Circumcisionem, figuram Baptismi; purificationes, figuram penitentiae; Agnum paschalem, figuram Eucharistiae; anem serpentem, figuram Christi in cruce pendentis, & sic de cæteris.

Quarta utilitas, Lex Mosaiica metu acerbitate marum penarum Israelitis in officio continebat, & à peccato deterrebat; sicque rigore suo valde proderat illis, præsertim cum propter suam ruditiem & feritatem aliter in officio contineri non possent. Unde Hieronymus ad illud

ad Galatas 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo: Pedagogus (inquit) parvulis assignatur, ut lascivians refranctus eras, & prona in vitia corda teneantur, dum tenera in studio eruditur infantia, & ad majores disciplinas metu pœna coercita preparatur. Inique & lascivienti populo lex Moysis ad instar pedagogi severioris apposita est, ut custodires eum, & futura fidei prepararet.

§. III

Statuitur tertia conclusio, & in quo sensu lex Moisaica imperfecta fuerit, breviter declaratur.

Dico tertio, licet lex Moisaica fuerit bona & utilis, tamen non fuit perfecta, sed imperfecta, non positivè sed negativè & comparativè, id est, minus perfecta, quam lex Evangelica.

Prima pars constat primò, ex eo quòd lex 18. Moisaica gratiam justificantem, in qua perfectio & efficacia ad æternam salutem consequendam consistit, non conferret: Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et Paulus sapienter ait iustitiam non esse ex lege, sed ex fide in Christum. Et ad Galat. 4. ejus Sacramenta vocat infirma & egena elementa, id est vacua gratia, quam tantum significabant. Et ad Hebræos 7. ait: Nihil ad perfectum adduxit lex.

Hanc rationem egregie illustrat D. Thomas hic art. 1. ubi sic discurrit: Perfecta bonitas est in his que ad finem ordinantur, quando aliquid est tale, quod per se est sufficiens inducere ad finem; imperfectum autem bonum est, quod operatur aliquid ad hoc quòd perveniatur ad finem, non tamen sufficit ad hoc quòd ad finem perducatur: sicut medicina perfectè bona est, que hominem sanat; imperfecta autem est, que hominem adjuvat, sed tamen non sanare potest. Est autem sciendum, quòd est alius finis legis humane, & alius legis divine: Legis enim humane finis, est temporalis tranquillitas civitatis, ad quem finem pervenit lex cohibendo exteriores actus, quantum ad illa mala que possunt perturbare pacificum statum civitatis; finis autem legis divine est perducere hominem ad finem felicitatis æternæ, qui quidem finis impeditur per quodcumque peccatum, & non solum per actus exteriores, sed etiam per interiores; & ideo illud quòd sufficit ad perfectionem legis humane (et scilicet peccata prohibeat, & penam apponat) non sufficit ad perfectionem legis divine, sed oportet quòd hominem totaliter faciat idoneum ad participationem felicitatis æternæ, quòd quidem fieri non potest, nisi per gratiam spiritus Sancti, per quam diffunditur Charitas in cordibus nostris, que legem adimplet; Gratia enim Dei, vitæ æternæ, ut dicitur Roman. 6. Hanc autem gratiam lex vetus conferre non potuit, reservabatur enim hoc Christo, quia dicitur Joan. 1. Lex per Moysen data est; gratia & veritas per Iesum Christum facta est; & inde est quòd lex vetus bona quidem est, sed imperfecta, secundum illud Hebr. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex.

Secunda etiam pars conclusionis ab eodem 20. S. Doctore supra quaest. 91. art. 5. in corp. sic declaratur & probatur: Attenditur perfectio & imperfectio legis, secundum tria que ad legem pertinent. Primo enim ad legem pertinet, ut ordinetur ad bonum commune sicut ad finem. Quòd quidem potest esse duplex, scilicet bonum sensibile & terrenum; & ad tale bonum ordinabatur dicitur lex vetus; unde statim Exodi 3. in principio legis invitatur populus ad Regnum terrenum Chananeorum. Et iterum bonum intelligibile & celeste, & ad hoc ordinat lex nova; unde

Tom. III.

statim Christus ad Regnum cælorum in sua predicationis principio invitavit, dicens penitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum, Matth. 4. Et ideo Augustinus dicit 4. contra Faustum, quòd temporalium rerum promissiones in Testamento veteri continentur, & ideo vetus appellatur, sed æternæ vitæ promissio ad novum pertinet Testamentum. Secundo ad legem pertinet dirigere humanos actus secundum ordinem iustitiæ, in quo etiam superabundat lex nova legi veteri, interiores actus animi ordinando, secundum illud Matth. 5. Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum, & ideo dicitur, quòd lex vetus cohibet manum, lex nova animum. Tertio ad legem pertinet inducere homines ad observantias mandatorum, & hoc quidem lex vetus faciebat timore penarum: Lex autem nova facit hoc per amorem, quoniam in cordibus nostris infunditur per gratiam Christi, que in lege nova confertur, sed in lege veteri figurabatur; & ideo dicit Augustinus contra Adamantium Manichæi Discipulum, quòd brevis differentia legis & Evangelii, timor & amor.

Plura alia sunt in quibus lex nova veterem 21. superat, & lex Moisaica Evangelicæ inferior est. In primis enim lex Moisaica fuit imperfectior Evangelicæ, ex parte causæ efficientis, nam licet utraque Deum Authorem habuerit, tamen lex vetus per Moysen, nova per Christum Deum & hominem data est; juxta illud Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Secundo fuit etiam imperfectior lex Moisaica, ex parte eorum quibus tradita fuit; nam lex nova lata est pro omnibus hominibus, & orbe universo, juxta illud Christi Matth. ultimo. Euntes docete omnes gentes, &c. At Moisaica soli populo Judæorum lata est, ut docet D. Thomas hic quaest. 98. art. 4. & patet ex ejus proœmio Exodi 20. Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxite de terra Egypti, &c.

Tertio lex Moisaica fuit imperfectior ratione durationis, nam lata fuit ad tempus, usque ad Christi adventum, juxta illud Apostoli ad Galat. 3. Lex propter transgressionem posita est, donec veniret semen: Id est, lex Moysis lata est, ut transgressionem & peccata cohiberet, donec Christus Abrahamæ semen veniret. Lex autem Evangelica in perpetuum, usque ad mundi consummationem, duratura est, juxta illud Christi Matth. 26. Hic est Calix Sanguinis mei, novi & æterni Testamenti. Ubi novum Testamentum, æternum appellatur, quia nullo unquam tempore antiquabitur, nullumque Testamentum illi succedet, ut docet Anselmus ad cap. 13. epistolæ ad Hebræos. Vel Testamentum æternum dicitur, eo quòd gratia charitatis, & gloria Testamentum sit, que tria sempiterna sunt. Unde Cajetanus ad Hebræos 8. Testamentum (inquit) novum, manet in æternum, æterna enim est gratia, que hic inchoatur, & in patria consummatur, semper novos reddens eos in quibus est.

Quarto, lex Moisaica fuit etiam imperfectior 24. ratione materiæ, nam ultra præcepta moralia juris naturalis, continebat alia plurima ceremonialia & judicialia, que difficillimum erat observare. Propter quod Petrus Act. 15. dicebat: Quid tentatis imponere jugum super cervices Discipulorum, quòd neque Patres nostri, neque nos portare potuimus? Lex autem Evangelica pauca habet, præter moralia, vi legis naturalis necessaria. Unde Augustinus epist. 118. Levi iugo suo Christus nos subdidit, & sarcinæ levi. Sacramentis numero

Cccc 2

pau-

paucissimis, observatu facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi collegavit. Nec obstat quòd in lege Evangelica sint aliqua præcepta difficilia, ut præceptum de unitate & indissolubilitate matrimonii, de necessitate confessionis, & similia; illa enim propter abundantiam gratiæ, quæ à Christo in lege nova conferuntur, redduntur facilia, juxta illud Isaia 10. In die illa auferetur onus eius de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.

25. Quintò lex Mosàica fuit imperfectior ex parte modico data est, fuit enim descripta in lapidibus, ministerio Angelorum. At lex nova fuit scripta in cordibus & mentibus hominum, per ipsum Dei hominis verbum, cooperante Spiritu Sancto, per abundantiam gratiæ & illuminationis. De quo fufius disp. sequenti art. 2.

ARTICULUS II.

An lex vetus fuerit à Deo data, & ubi, ac quomodo tradita fuerit?

26. Sicut Manichæi, ut suprà diximus, negarunt legem Mosàicam fuisse bonam, sic etiam consequenter affirmarunt, non à Deo, sed à Diabolo datam esse, ut refert Augustinus in lib. de hæresibus cap. 46. ubi ponit hoc eorum dogma: *Deum, qui legem per Moysen dedit, & in Hebræis Prophetis locutus est, non esse verum Deum, sed unum ex principibus tenebrarum.* Similiter Ptolomæus apud Epiphanium hæresi 33. asserbat Mosàicam legem datam fuisse à tribus, quorum nullus esset verus Deus, nempe partim à mundi opifice, quem Deum esse nolebat, sed numen quoddam secundarium; partim à Moysè, & partim à senioribus populi Judaici.

27. Ex Catholicis verò Origenes homil. 16. in Numer. Hieronymus in cap. 19. Matthæi, circa illa verba: *Ad duritiem cordis vestri permisit vobis Moyses, Hugo Cardinalis, & Beda ibidem, existimant, legem Mosàicam, comprehensam in Exodo, Levitico, Numeris, & Deuteronomio, esse quidem majorem ex parte à Deo ipso traditam; veruntamen aliqua ejus præcepta fuisse lata à Moysè, ex propria ejus autoritate, proprioque arbitrio; cujusmodi fuisse putant legem de libello repudii. Item Alphonfus Salmeron disp. 61. & 62. in Acta Apostolorum, docet legem Mosàicam, quâ parte continet præcepta ceremonialia & judicialia, non habere Authorem Deum, sed Moysen, qui ejus non solum promulgator, quoad hanc partem, sed & propriè author fuerit.*

Demùm aliqui sancti Patres, quos refert Baradas lib. 1. de prærogativis novi testamenti cap. 15. censent legem Mosàicam non fuisse datam à Deo Moysi, ministerio Angelorum, sed ab ipso Verbo divino, in aëreo corpore viuo, Moysi immediate traditam. Quod etiam innuere videtur Ecclesia in una ex septem Antiphonis, quas ante natale Domini cantat in vespèris, in qua sic ait: *O Adonai, & dux domus Israel, qui Moysen igne flamma rubi apparuisti, & ei in Sina legem dedisti, veni ad redimendum nos in brachio extento. Ut hæreticorum error refellatur, & vera ac communis sententia declaretur, sit*

S. I.

Prima pars quæsti resolvitur, & ostenditur legem veterem fuisse à Deo datam, & omnia illius præcepta fuisse à Deo instituta.

Dico primò, legem veterem fuisse datam à Deo.

Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 4. decreto de Canonicis scripturis, ubi sic dicitur: *Omnes libros tam veteris quam novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, Ecclesia Catholica, pari pietatis affectu ac reverentiâ, suscipit & veneratur.* Colligitur etiam aperte ex Scriptura, nam Christus Matth. 15. loquens de lege Mosàica, appellat eam mandatum Dei, cum ait: *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras.* Et Apostolus sæpè affirmat, Patrem Christi fuisse authorem veteris testamenti, ut ad Romanos 1. & Hebræos 1.

Ratio etiam suffragatur, nam ut dicitur D. 29. Thomas hic art. 2. Eiusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Evangelica est finis legis Mosàicæ, juxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Finis legis Christus:* Ergo idem Deus, qui est author legis Evangelicæ, est etiam author legis Mosàicæ.

Dices: Opera Dei sunt perfecta, ut dicitur Deuter. 32. At lex Mosàica non est perfecta, ut articulo præcedenti diximus: Ergo Deus non est author illius.

C Respondeo quòd licet lex Mosàica non sit absolute perfecta, quia deest illi aliquid quod habet lex Evangelica, nempe virtus & efficacia justificandi, & perducendi ad regnum celorum, est tamen perfecta in suo genere; quia cum ex suo genere debeat esse umbra seu figura legis Evangelicæ, in eo genere nihil illi deest. Ita D. Thomas hic art. 2. ad 1. ubi sic ait: *Nihil prohibet aliquid non esse perfectum simpliciter, quòd tamen est perfectum secundùm tempus; sicut dicitur aliquis puer perfectus non simpliciter, sed secundùm temporis conditionem: ita etiam præcepta que pueris dantur, sunt quidem perfecta secundùm conditionem eorum quibus dantur, etsi non sint perfecta simpliciter; & talia fuerunt præcepta legis, unde Apostolus dicit ad Galat. 3. Lex pedag. gus nosse sunt in Christo.*

Dico secundo, omnia mandata, quæ sunt scripta in veteri lege, fuisse à Deo instituta, nec ullum à Moysè propriè autoritate esse datum.

Probatur primò ex capite 20. Exodi versu 1. 31. ubi lex Mosàica incipit, tradi his verbis: *Locutusque est Dominus cunctos sermones hos, Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis: non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, &c.* Deinceps verò traduntur sub eodem tenore verborum omnia legis illius præcepta, sive moralia, & ad Decalogum pertinentia, sive ceremonialia, & judicialia, repetendo subinde, & inculcando sæpiùs verba illa: *Hæc dicit Dominus, aut: Locutus est Dominus ad Moysen dicens, &c.* Nam cap. 21. versu 1. ubi præcepta judicialia tradi incipiunt, Deus sic Moysi loquitur: *Hæc sunt judicia que propones eis: si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi, &c.* Et cap. 25. versu 2. in quo de præceptis ceremonialibus agitur, sic dicitur: *Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, ut tollant mibi primitias.* Ex quibus patet, non esse admittendam

distin-